AUTOREGULACE UČENÍ V ONLINE PROSTŘEDÍ: DOTAZNÍK OSLQ

SELF-REGULATION LEARNING IN ONLINE ENVIRONMENT: OSLQ QUESTIONNAIRE

Gabriela Šimková[1]

[1] Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Cílem příspěvku je představit proces adaptace dotazníku OSLQ (Online Self--Regulated Learning Questionnaire) do českého prostředí. Dotazník je určen k měření autoregulačních dovedností v online prostředí a využit bude k ověřování těchto dovedností u pregraduálních studentů učitelství Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Příspěvek představí postup při zkoumání základních psychometrických vlastností dotazníku a výsledky zjištěné jeho pilotáží. Prostor bude věnován také diskuzi o podobě takového vzdělávacího online prostředí, které autoregulaci u studentů podporuje.

Klíčová slova: *autoregulace učení, vzdělávání online, OSLQ dotazník*

Abstract

The aim of this paper is to present the process of adaptation of the OSLQ (Online Self-Regulated Learning Questionnaire) to the Czech environment. The questionnaire is designed to measure self- regulated competences in the online environment and will be used to verify these competences at undergraduate students of teaching at the Faculty of Education, Masaryk University. The paper presents the procedure for researching the basic psychometric properties of the questionnaire and the results found by its piloting. The deep space will also be devoted to a discussion about the form of such an educational online environment that supports self-regulated learning.

Keywords: *self-regulated learning, online learning, OSLQ questionnaire*

1 Úvod

Pandemie covid-19 radikálně změnila dosavadní vzdělávací paradigmata a přesunula drtivou část výuky do online prostředí. Cílem příspěvku je představit adaptaci nástroje, který zkoumá zavedený pedagogický koncept ve světle online výuky – dovednost autoregulovat své učení. Ta je často považována za důležitý předpoklad pro úspěšné zvládání výuky v online prostředí (Liaw & Huang, 2013). Potřeba adaptace validovaného zahraničního dotazníku vznikla z důvodu absence takového nástroje v českém prostředí.

2 Teorie

Existují studie poukazující na skutečnost, že schopnost autoregulace učení je klíčovým faktorem v predikování studijní úspěšnosti vysokoškolských studentů v online vzdělávacím prostředí. (Zimmerman & Schunk, 2001; Cazan, 2014). Učení se online klade vyšší nároky právě na ty dovednosti, které jsou považovány za esenci autoregulace (Carter et al., 2020) – zjednodušeně je možné na ně nahlížet jako na schopnost studenta převzít kontrolu nad vlastním učícím se procesem, který aktivně reflektuje, v případě potřeby upravuje a zpětně evaluuje. K měření dosahované úrovně těchto dovedností byl v USA vyvinut dotazník OSLQ (Barnard et al., 2009). Je tvořen 24 položkami hodnocenými na 5 bodové Likertově škále. Položky jsou kategorizovány do šesti subdomén zahrnujících stanovování cílů, přizpůsobení studijního prostředí, time management, stanovování výukových strategií, vyžádanou pomoc a sebehodnocení. Výsledné vyšší skóry indikují lepší autoregulační schopnosti studentů v online vzdělávání.

3 Metodologie výzkumu

Adaptace validizovaného subjektivního dotazníku OSLQ založeného na sebehodnocení do českého prostředí byla rozdělena do několika fází, počínaje vlastním překladem dotazníku do češtiny dvěma nezávislými překladateli s následným zpětným překladem. Členy expertní komise byla dále ověřena obsahová validita, po níž je v rámci výzkumného plánu předpokládána pilotáž české verze dotazníku na vzorku (n = 150) pregraduálních studentů Pedagogické fakulty MU. U dotazníku bude dále ověřována jeho konstruktová validita pomocí faktorové analýzy, stejně

jako jeho vnitřní konzistence. Adaptovaný dotazník bude v následném výzkumném šetření administrován jako pretest a posttest studentům učitelství, kteří absolvují semestrální kurz ve specificky upraveném osobním vzdělávacím prostředí.

4 Výsledky

Pilotáž české adaptace výzkumného nástroje nebyla dosud realizována, v návaznosti na výsledky tohoto nástroje v USA (Barnard et al., 2009) a jeho dalších zahraničních mutací (Cazan, 2014), však lze předpokládat prokázání jeho dobrých psychometrických vlastností. Výsledky také naznačují existenci pěti odlišných autoregulačních profilů studentů učitelství – studenti s vynikající schopností autoregulace, studenti kompetentní k autoregulaci, studenti s prozíravým přístupem k autoregulaci, studenti s výkonnostním přístupem a studenti bez schopnosti (nebo s minimální schopností) autoregulace.

5 Závěry a diskuse

Je-li možné autoregulaci učení považovat za důležitou predispozici studentů k dosahování dobrých výsledků v online prostředí a zároveň, je-li na ni pohlíženo jako na potencialitu vzdělávajícího se jedince, kterou je třeba vhodně rozvíjet, prohlubovat a kultivovat (Čáp & Mareš, 2001), pak se jako logické východisko nabízí designovat online vzdělávací aktivity právě tak, aby pomáhaly studentům tuto klíčovou dovednost rozvíjet. Takové nároky naplňuje například osobní vzdělávací prostředí (Dabbagh & Kitsantas, 2012) umožňující studentům převzít kontrolu a řízení svého vlastního učícího procesu, nastavovat vzdělávací cíle, řídit obsah i proces učení či sdílení s ostatními účastníky. Směřování k takto designovaným vzdělávacím prostředím může být jedním ze způsobů, jak zvyšovat kvalitu online vzdělávání studentů a zároveň cíleně prohlubovat a podporovat jejich autoregulační dovednosti.

Poděkování

Tento příspěvek je součástí projektu MUNI/A/1481/2020 „Aktuální výzvy v profesi učitele 21. století“, který je realizovaný Katedrou pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity.

6 Literatura

Carter Jr., R. A., Rice, M., Yang, S. & Jackson, H. A. (2020). Self-regulated learning in online learning environments. *Information and Learning Sciences*, *121*(5/6), 321–329.

Cazan, A. M. (2014, 24 April). *Self-regulated learning and academic achievement in the context of online learning environments.* The 10th International Scientific Conference eLearning and software for Education, Bucharest, Romania.

Čáp, J., & Mareš, J. (2001). *Psychologie pro učitele.* Praha: Portál.

Dabbagh, N., & Kitsantas, A. (2012). Personal learning environments, social media, and self-regulated learning. *The Internet and Higher Education*, *15*(1), 3–8.

Liaw, S. S., & Huang, H. M. (2013). Perceived satisfaction, perceived usefulness and interactive learning environments as predictors to self-regulation in e-learning environments. *Computer & Education*, *60*, 14–24.

Zimmerman, B. J., & Schunk, D. H. (2001). Self-regulated learning and academic achievement: theoretical perspectives. New Jersey: Lawrence Erlbaum.